

VÁCLAV RYBÁŘ, MATĚJ SVOBODA A PETR CÍFKA

ENCYKLOPEDIE AKČNÍHO FILMU

Encyklopedie akčního filmu

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.xyz.cz
www.albatrosmedia.cz

Václav Rybář, Matěj Svoboda, Petr Cífk
Encyklopedie akčního filmu – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2019

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

VÁCLAV RYBÁŘ, MATĚJ SVOBODA A PETR CÍFKA

ENCYKLOPEDIE AKČNÍHO FILMU

ÚVOD

Encyklopedie čehokoliv v tištěné formě se může zdát v době internetu až luxusním a nadbytečným zbožím, ale knížku, kterou právě držíte v ruce lze vnímat spíš jako užitečného průvodce, přehled toho vůbec nejlepšího i nejlepších, milostný dopis jednomu z nejoblíbenějších filmových žánrů. Explóze, přestřelky, honičky to jsou styčné body každého akčního filmu a my tři jsme na ně jako děti koukali s doširoka otevřenýma očima.

Teatrální blockbustery osmdesátých a devadesátých let nás formovaly, herecké hvězdy oné éry byly našimi vzory. S trochou nadsázky by se dalo o akčních filmech mluvit jako o nepovinném školním předmětu, který jsme milovali a dodnes na něj vzpomínáme. A protože ne každý filmový fanda a pamětník zažil zlatou éru tohoto žánru, rozhodli jsme se, že zkusíme sepsat jakési základní osnovy. Do naší knihy se ani zdaleka nevešlo vše, o akčním filmu by se daly popsat tisíce stránek a byli bychom pořád jen u vyznávání bezbřehé lásky k Arnoldovým bicepsům. Ale nemusíte se bát, i kdyby nám náhodou něco zásadního uteklo, vejde se to do pokračování.

Od začátku jsme jako tři zapálení fanoušci žánru, ale i zkušení filmoví novináři, chtěli hlavně, aby byla encyklopedie akčního filmu plná zajímavostí a nostalgického ohlížení. To neznamená, že je náš pohled na protežovaný komerční žánr vždy nekritický, ale protože jdeme hlavně po našich favoritech a v textech vysvětlujeme, proč si ten či onen nedostatkový prostor v naší encyklopedii zasloužil, logicky náš titul cílí na skalní fanoušky, kteří si rádi připomenou příjemně strávené chvíle u filmů, které ve své podstatě definovaly blockbusterový eskapismus, jenž do kin už odnepaměti láká ty největší davy. Máme ale co nabídnout i těm absolutně nepolíbeným, protože neplníme profily otrockým vypisováním zápletek a zvrátů, naopak se snažíme na daný snímek nebo kariéru herce či režiséra nalákat a vysvětlit jeho nezanedbatelný přínos filmovému světu.

Ať už skončíte na jakémkoliv stránce, věříme, že se dozvíte něco, co vás pobaví, inspiruje, možná dokonce šokuje. A třeba rovnou dostanete chuť si některý z rozebíraných filmů pustit a rozšířit tak vděčné řady fanoušků filmové akce.

Václav Rybář, Matěj Svoboda, Petr Cířka

300: BITVA U THERMOPYL

Testosteronová adaptace komiksu Franka Millera změnila estetiku hollywoodských popcornovek. A udělala velkou akční hvězdu z Gerarda Butlera.

FILM

ROK: 2006 **REŽIE:** Zack Snyder
HRAJÍ: Gerard Butler, Lena Headey, David Wenham, Dominic West

*Tohle je Sparta! A taky
velkolepý návrat fetiše
na pekáče buchet.*

Frank Miller napsal svůj slavný komiks jako poctu spartským válečníkům, ale i filmové klasice z roku 1962. Zack Snyder se o pětáctýřicet let později inspiroval už jen Millerovým komiksem, a dokonce stejně pečlivě jako Robert Rodriguez v případě Sin City město hříchu. Jeho cílem bylo použít kreslenou předlohu jako storyboard a věrně podle něj natočit animovaný komiks. A protože původní pověst se hemží sošnými antickými těly statečných, vedených králem Leonidem a bránících se obrovské přesile ve slavném střetu z učebnic dějepisu, je 300: Bitva u Thermopyl nadčasovým spojením moderní filmařiny a staré dobré dřiny. Snyder natočil celý

film ve studiu, s pomocí modrého pozadí, a ponořil ho do specifických odstínů, ve kterých tmavší tóny připomínají ostré kontury tvořené komiksovým inkoustem. Herci ale museli na čtyři měsíce naběhnout do tělocvičny a pracovat na svém těle. Pekáč buchet jim na břicho nikdo nenakreslil a rozsah téhle tréninkové akce byl nevidaný. Dřív nebylo zvykem, aby hvězdy nějak přehnaně posilovaly kvůli jedné roli. Schwarzenegger, Stallone nebo Van Damme šli do filmů s už hotovou muskulaturou a ostatní hollywoodští herci sázeli na jiné kvality.

Christopher Reeve v prvním Supermanovi ještě obstál s atletickou figurou, ale po osmdesátkové invazi akčních svalovců už nestačilo být jen štíhlý. Charlie Sheen strávil v posilovně tři měsíce, aby mohl přesvědčivě zahrát hlavní roli ve Žhavých výstřelech 2, což byla parodie na Ramba. Ale až velkolepé tréninky celého ansámblu před natáčením Matrixu a nastupující komiksová horečka udělaly z intenzivního nabírání svalů v Hollywoodu běžnou součást přípravy. Kdo si chce dneska zahrát v komiksu, musí potit krev, a to dokonce i v pokročilém věku. A když dokáže nabrat svalovou hmotu Robert Downey Jr. nebo Josh Brolin, není nikdy pozdě ani pro smrtelníky z řad diváků.

300: Bitva u Thermopyl ovšem není jen přehlídkou mužných těl. Snyderovi se povedlo komiks rozhybat, aniž by ztratil millerovskou atmosféru, která tak skvěle sedla k neurvalosti mytické Sparty. A snímek hlavně, na rozdíl od povídkového Sin City střídajícího vizuální styly, velmi zdatně maskuje své komiksové kořeny. Spousta lidí se hrnula do kin ne z lásky k dějepisu či předloze, ale na nekompromisní akční film s originální výpravou a vysokým počtem mrtvol. Možná právě proto se úspěch unikátního hybridu válečného a fantasy žánru už nikdy nikomu nepovedlo zopakovat.

**„Když to krvácí,
můžeme to zabít.“**

Predátor

36. KOMNATA SHAOLINU

Nejslavnější z filmů o kung-fu mniších z kláštera Shaolin je plný fantastických tréninkových koláží

Asi neznámější kung-fu pohádka, kterou zná díky načerno přivezeným kazetám s jedno-mužným dabingem celá jedna generace československých diváků. Pomineme-li školáckou chybu v překladu názvu („36 komnat Shaolinu“), jde i po více než čtyřiceti letech o snímek, který v rámci žánru pořád obstojí. Už jen pro neobvyklou dějovou strukturu – celý film je v podstatě jednou dlouhou tréninkovou koláží.

Sledujeme příběh klackovitého odbojáře jménem Liu, který dostane za vyučenou hned na počátku svého boje proti vládním utiskovatelům. Aby se před nimi skrýl a zároveň se naučil bojovým uměním, uteče do slavného kláštera Shaolin a postupně se z něj stane lidový hrdina, mnich San Te.

Hongkongské publikum ve filmu kromě morálních vzorů vidělo i neskrývanou politickou agitku namířenou proti Číně, ale především na ně zapůsobilo charisma Gordona Liu v hlavní roli a jistá ruka debutujícího režiséra a zkušeného choreografa Lau Kar-Leunga. Tradiční kung-fu možná ve srovnání se skopičinami Jackieho Chana, který jako herec debutoval ve stejném roce, trochu zestárl, ale shaolinské filmy sedmdesátých let jsou svým způsobem poslední úspěšnou produkcí kdysi slavného studia Shaw Brothers. A díky ukázkám z jednotlivých komnat, a tedy i přehledné sondě do tréninku shaolinských bojových umění, tenhle film uhranul diváky nejen v Asii, ale i v Evropě a v USA.

Zatímco ostatní shaolinské trháky byly povrchní běčka o zradě a pomstě, v nichž se utkávaly pestrobarevně oblečené, ale jinak dost černobílé postavy, 36. komnata Shaolinu byla neokoukaná – místo střemhlavé akce nabídla rozvázně a zároveň efektně servírovaná moudra o tom, že trpělivost přináší růže a zlo je nakonec vždycky potrestáno. San

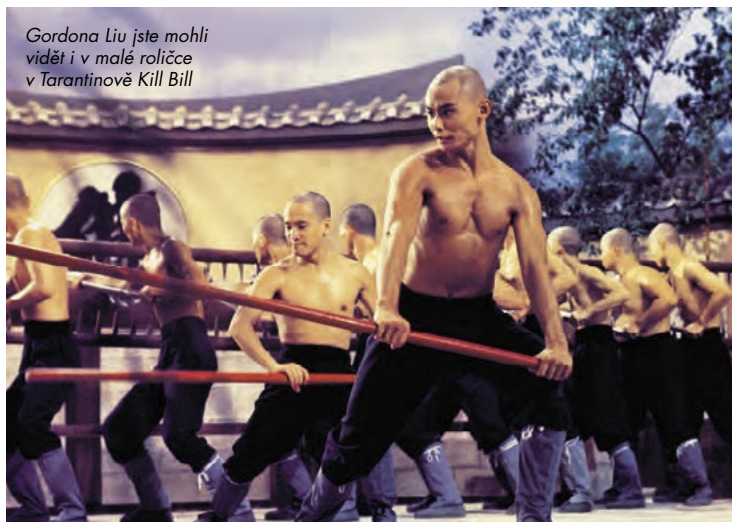
ROK: 1978 **REŽIE:** Lau Kar-Leung
HRAJÍ: Gordon Liu, Norman Chu, Billy Chan, John Cheung

FILM

Te je čínským lidovým hrdinou stejně jako Wong Fei-Hung, kterého si ve stejném roce zahrál Jackie Chan v Opilém mistrovi. Oba filmy se ale od skutečnosti velmi odklánějí – 36. komnata Shaolinu spíše k pohádkově-politickému mýtu, Opilý mistr k čistokrevné komedii.

Oba snímky patří mezi špičku svého subžánru a právem dosáhly obrovské popularity. Přímé pokračování Návrat do 36. komnaty Shaolinu bylo po neuvěřitelném úspěchu Opilého mistra mnohem rozvernější. Za vidění stojí oba díly, stejně jako pár nostalgických béček, které koncem sedmdesátých let na téma Shaolinu vzniklo. Mistr Shaolinu, Gigant Shaolinu nebo Nepřemožitelný Shaolin patřily ke klenotům postkomunistických videopůjčoven, dnes však na rozdíl od 36. komnaty Shaolinu září už jen díky nostalgii pamětníků.

Gordona Liu jste mohli vidět i v malé roličky v Tarantinově Kill Bill

AKIRA

Legendární japonská sci-fi, která spustila vlnu cyberpunkových žánrovek a nabídla dynamickou akci v sametově plynulé animaci.

FILM

ROK: 1988 **REŽIE:** Katsuhiro Otomo
HRAJÍ: Mitsuo Iwata, Nozomu Sasaki,
Mami Koyama, Hiroshi Otake

Kulturní motorku chtěl v realu vlastnit každý. Pár kutílů si ji dokonce postavilo, ale dodnes čekáme na verzi, kterou bychom si mohli koupit. A to se přitom Akira odehrává v roce 2019!

Bez Akiry by anime, tak jak ho dnes známe, neexistovalo. Odvážné tvrzení, které ovšem lze naprosto jednoznačně obhájit. Ambiciózní projekt s rozpočtem skoro deset milionů dolarů vznikl v druhé polovině osmdesátých let a muselo se na něm podílet mnoho velkých japonských firem (všimněte si product placementu), aby vůbec mohl být zaplacen. Anime, tedy seriálová nebo celovečerní adaptace komiksových mangy, bylo tehdy na Západě neznámým pojmem a spoléhalo jen na asijské trhy. I proto se na

mnoha věcech šetřilo. Cyberpunkový Akira byl výjimkou a velkou sázkou na nejistotu.

Poprvé se namlouvaly dialogy předem, aby animace úst postav přesně seděla. Animovalo se jemněji, s využitím počítačů a mnoha dalších přelomových technologií. Snímek vznikl na základě dvou tisíc stran poznámek, náčrtků a nápadů. Komiksová předloha měla shodou okolností identický počet stran. Výsledkem je vizuál, který ohromí i dnes. Animovaný film vypadající úplně jinak než cokoli před ním i po něm. Pro japonské tvůrce to nebyla jen otázka nejvyššího rozpočtu v historii, jednoduše chtěli celému světu dokázat, v čem tkví kouzlo anime.

A samozřejmě se jim to povedlo. Akira se stal globálním fenoménem, odrazovým můstkem pro další anime hity, ale hlavně bezednou cyberpunkovou inspirací pro tvůrce animáků, filmů i videoher. A taky to byl akční film, což je důvod, proč jsme ho do naší knihy zařadili. V Akirovi se těch žánrů mísí hned několik, ale právě nádherná animace a neuvěřitelně detailní kulisy tehdy futuristického Tokia roku 2019 daly vyniknout honičkám, přestřelkám a epickému apokalyptickému finále. Ve starších animacích, ať už asijské, nebo západní výroby, se nikomu nedařilo vtisknout akčním sekvencím podobný drive. Akira posunul laťku o kilometr výš a stal se vzorem pro několik generací filmařů. Zároveň to byl první animák, který západní publikum přesvědčil o tom, že anime není jen pro děti. Přivolał vlnu kulturních anime přelomu osmdesátých a devadesátých let, na kterých se nešetřilo nápady ani rozpočty. Později bohužel japonská animace devalvovala v laciných videoprodukcích, ale právě proto má Akira i dnes své nezastupitelné místo ve filmové historii.

„Potřebujeme zbraně. Spoustu zbraní.“

Matrix

ALAIN DELON

Francouzský hezoun, kterému byly souzeny role vnitřně rozervaných charakterů v kriminálkách a gangsterkách.

8. listopadu 1935

Samuraj, Dobrodruzi, Sicilský klan, Policajt, Borsalino, Ledová řadra

HEREC

- Jeho nevlastní otec byl řezník a Delon chtěl jít v jeho slépějích. V některých filmech nakonec řezničil s pistolí v ruce.
- Díky Samurajovi je dodnes jednou z nejoblíbenějších západních filmových hvězd v Japonsku. Velmi dobře se tu prodává jeho parfém jménem AD.

Francouzské kriminálky plné drsných mužů, svůdných žen a komplikovaných případů jsou dnes subžánrem na vyměření, ale v šedesátých a sedmdesátých letech 20. století byly evropskou chloubou. A jako takové potřebovaly výrazné herce do hlavních rolí. Alain Delon byl už v mládí ukázkový fešák, který se ovšem proti předpokladům vyučil řezníkem a potom odjel sloužit vlasti jako voják do Indočíny. Když se vrátil, začal na historiky z armády balit herečky a to ho nakonec inspirovalo k tomu, že by se u filmu se svým zevnějškem a důvtipem mohl uchytit taky.

V Černém Tulipánu skvěle ztvárnil postavu francouzského Zorra, ale jeho údělem se staly kriminálky. Skočil do nich už coby výrazný herec své generace a miláček bulvárních magazinů. Možná i jeho rostoucí sláva, která přesahovala hranice Francie, ho neustále nutila pomýšlet na Hollywood. Jenže veškeré pokusy uspět v Americe ztroskotaly. Delona to mrzet nemusí, protože se kriminálkami Sicilský klan, Borsalino nebo Dva muži ve městě nesmazatelně zapsal do historie žánru, často po boku hvězd jako Jean Gabin nebo Lino Ventura. Zahrál si dokonce i s Jeanem-Paulem Belmondem, sám přirovnával tohle spojení

k francouzské variantě páru Redford–Newman, ale mezinárodní slávy Belmonda sám nikdy nedosáhl, jelikož v komediální poloze neměl tu správnou klacovitost.

Jako hrdina detektivek byl ale patřičně flexibilní – uměl zahrát hrdinu na obou stranách barikády a snažil se tu škatulku, ve které se ocitl, rozpínat všemi možnými směry. Jeho život byl plný aférek a skandálů, ale francouzská veřejnost ho za ně spíš milovala, než aby ho odsuzovala. Svoje jmění investoval do aerolinek, závodních koní, sbírky umění nebo do několika činžáků v Paříži. Dneska je přesně tím dinosaur, jakým zůstávají hrdinové jeho filmu. Vášnivý, nekompromisní a často bezohledný. Na stará kolena si může dovolit sladký život rentiéra, který se utápí v kvalitním víně a vzpomínkách na dobu, kdy se smělo skoro úplně všechno. A nejen jeho vrstevníci rádi vzpomínají s ním, protože ta francouzská stará škola má i po letech nepopíratelné kouzlo. Kdo nevěří, ať si pustí noirovku Samuraj od Melvilla nebo skvělé Dobrodruhy.

ALBERT PYUN

Začínal jako nadějný režisér, ale skončil jako král braků, do jehož laciných filmů chodily vydělávat na nájem kdysi slavné herecké hvězdy. Smutná práce, ale někdo ji dělat musí.

19. května 1953

Meč a čaroděj, Kyborg, Rytíři, Drtič mozků, Nemesis, Bestie

- Původně měl točit pokračování dobrodružné sci-fi Vládci vesmíru, ale když z něj sešlo, použil už připravené kulisy na svého Kyborga.
- Málem režíroval klasiku Total Recall, americký remake hongkongského hitu Killer nebo sci-fi verzi Ostrova pokladů.

V posledních letech už o Albertu Pyunovi téměř není slyšet, v minulosti ovšem fungovalo jeho jméno v akčním žánru jako důkaz, že úspěch může mít mnoho podob. A také jako strašák pro herce, jejichž kariéra se nevyvíjela podle jejich představ. Dlouho totiž platilo, že kdo se objeví v Pyunově filmu, ten je definitivně a s naprostou jistotou jako hvězda vyřízený. Zpočátku to přitom rozhodně nevypadalo, že by měl z tohoto rodáka z Havaje vyrůst nový Ed Wood.

K velkému filmu se Pyun dostal tak, že mu legendární Toshiro Mifune zařídil stáž v Japonsku, kde měl pomáhat na place při natáčení filmu Děrsu Uzala. To nakonec nevyšlo, ale Pyun se přesto v zemi vycházejícího slunce pár věcí naučil a po návratu domů je zužitkoval ve fantasy

Meč a čaroděj, která v roce 1982 utržila v kinech desetinasobek svého rozpočtu. O Pyunovi začínali lidé z oboru mluvit jako o talentovaném režisérovi, jenž by mohl v Hollywoodu něco dokázat. Nadšení ale těmto prorokům moc dlouho nevydrželo.

Jeho další filmy se už tolik nevydařily, pořád ještě ale byly řekněme normální. Až v devadesátých letech se začal Pyun upisovat vyloženým bizarnostem, jako byl třeba snímek Dollman o vesmírném policajtovi velkém jako panenka, zruďně špatná adaptace komiksu Captain America z roku 1990, kterou naštěstí (nejen pro Marvel) vidělo minimum lidí, nebo akčně romantická komedie s kouzelným názvem Drtič mozků. Výjimkou z pravidla je snad jen akční sci-fi Kyborg, kde se představil Jean-Claude Van Damme, to ovšem stojí za pozornost právě jen kvůli svalovci z Bruselu a nikoli Pyunovým schopnostem.

Pyunovy projekty byly plné bojového umění a kyborgů (série Nemesis), ale také špatných herců a laciné výpravy, protože Pyun si obvykle odjel do Afriky nebo na divoký východ (třeba na Slovensko) a tam natočil malý, mizerný a levný film. S tímhle vykutáleným přístupem slavil úspěchy dvacet let, jeho kariéra stála na tom, že lákal vyhaslé nebo vyhasínající hvězdy – před kamerou tak měl Rutgera Hauera, Christophera Lamberta, Stevena Seagala, Roberta Patricka nebo Krise Kristoffersona. Ti všichni si k němu přišli vydělat na chleba a vyždímat poslední zbytky své popularity. Nula od nuly pošla a Pyun mohl navzdory mizerným recenzím točit dál. Sázel na nostalgii fanoušků, kteří svým oblíbencům ledacos odpustí a znovu a znovu se k nim budou vracet.

1 Hrdina Kyborga Gibson Rickenbacker se jmenuje podle výrobce elektrických kytar.

2 Ne, Pyunova Captaina Americu nehrál Chris Evans. Tahle verze se naštěstí do kin nedostala.

ANGELINA JOLIE

Ikonická Angelina se ke statusu superstar dostala přes akční filmy.

4. června 1975

Lara Croft – Tomb Raider, Beowulf, Mr. & Mrs. Smith

HEREČKA

- Angelina byla v roce 2014 povýšena do šlechtického stavu. Je angažovaná matkou šesti dětí.
- Nejúspěšnější akční značkou Angeliny je kupodivu Kung Fu Panda. Tři animáky utržily v kinech 1,3 miliardy dolarů!

Vaše děti by tomu asi nevěřily, ale bývaly doby, kdy Angelina Jolie nepotřebovala nutně být matkou pětapadesáti dětí, novou spasitelkou lidstva a slavnou humanistickou režisérkou patetických příběhů o dobru a zlu. Prostě jí stačilo být sexbombou, hormonální ikonou a erotickým symbolem, díky němuž řada teenagerů prožívala své první vlhké sny. A kde jinde verbovat jejich nadřazenou přízeň než právě v akčnících?

Dlouhonohá bohyně se rty, na kterých si chtěla ustlat polovina mužské populace, se samozřejmě nejvíc proslavila jako Lara Croft. Neohrožená videoherní archeoložka se na přelomu století chlubil postavou, na níž si vylámala prsa nejedna hollywoodská diva. Angelině Jolie ale stačilo lehce vycpat podprsenku a zhmotnění bylo dokonalé.

Její Lara byla akčnější variací na Indiana Jonese, se zalíbením v extrémních kouscích, světoběžnictví (v Kambodži ji dodnes uctívají jako národní po-

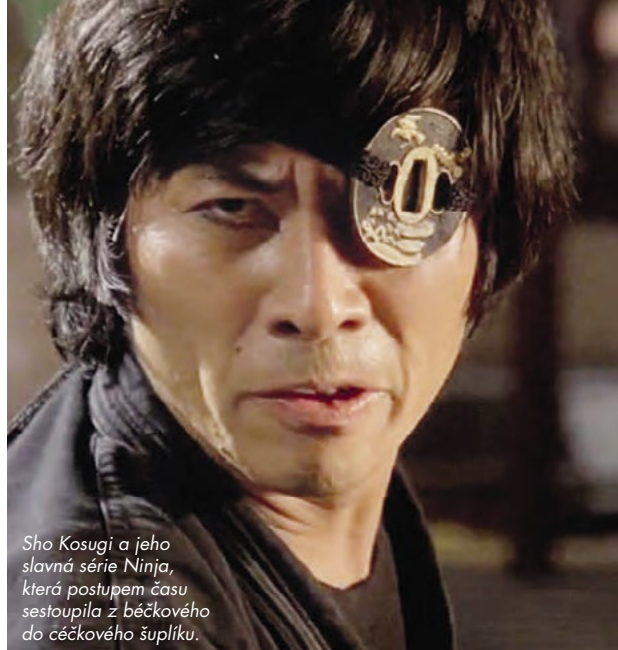
klad) a bondovských kejklích. Jenže i když nechala své mise dirigovat ty nejproslulejší akční režiséry devadesátých let, byl to i nedostatek řemeslné suverenity v akčních scénách, který sérii zlomil vaz (stejně jako absence vtipu, nonšalance a dobrodružné hravosti hlavní hrdinky, když už si píšeme seznam).

Angelině, která od narození v roce 1975 nezapře divoké geny slavného tatíka Jona Voighta, ale pomohla akčnímu žánru už o mnoho let dříve k posunu do první hollywoodské ligy. Trvalo to jen pět let, než se od akčních běček jako Cyborg 2 – Skleněný stín nebo Nebezpečná síť dostala k zásadní roli ve vysokooktanovém hitu producenta Jerryho Bruckheimera 60 sekund, kde škádlila výstavní káry i Nicolase Cage. To spolu s Larou Croft zajistilo Angelině zásadní teleport ke statusu velké akční hrdinky nultých let, která se mohla chlubit tím, čím snad už žádná jiná herečka od té doby – Hollywood v ní viděl hvězdu plně srovnatelnou s jejími mužskými kolegy, a to nejen v traskavých bijáčkách jako Mr. & Mrs. Smith, kde do ní kopal Brad Pitt, ale i ve špiónském Salt nebo ve zběsilé komiksovcové Wanted.

Michael Dudikoff s typickou ninjovskou zbraní - dýkami sai.

Sho Kosugi a jeho slavná série Ninja, která postupem času sestoupila z béčkového šuplíku.

Franco Nero symbolizuje nejtěmnější kapitolu amerického ninjutsu.

Scott Adkins v nové sérii Ninja vrací maskovaným bojovníkům prestiž.

AMERIČTÍ NINJOVÉ

Japonský export se v zemi hvězd a pruhů mimořádně ujal. A taky trochu zmutoval. Díky americkým filmům máme maskované bojovníky rádi, ale jejich westernizace rozhodně nebyla bezproblémová.

Jedna z nejslavnějších akčních ikon, které kdy Západ ukradl Východu, má kořeny ve feudálním Japonsku. Ninjové ale nebyli nic jiného než speciálně vycvičení špióni, operující v armádách na postech průzkumníků, sabotérů a vrahů. Vzhledem k povaze jejich práce ani neměli uniformu. Černý oděv s maskou, která zakrývá v podstatě celý obličej, je jen mediální zkratkou. Ninjové podobné obleky v podstatě

nepoužívali, výjimkou budiž noční přepadovky. Černé kombinézy ovšem vypadají skvěle ve filmech a vizuálně ninji odlišují od ostatního obyvatelstva.

Ve skutečnosti se přitom ninjové snažili maximálně splynout s okolím. Nejčastěji cestovali jako potulní mniši v obřích kloboucích a volných róbách, pod něž se dalo skrýt množství zbraní. V tomto směru se velmi podobají západnímu pojetí tajného

agenta – speciální výcvik, převleky, zvláštní výzbroj a výstroj a specifický druh operací. Není divu, že do západních filmů výrazněji pronikli ninjové poprvé právě v bondovce.

Nutno předem říct, že snímek *Žijíš jenom dvakrát*, který vznikl v roce 1967, popisoval fenomén ninjů celkem věrohodně. Ninjovskou horečku ovšem Conneryho film nevyvolal, to se povedlo až v roce 1981, kdy Hollywood poprvé zatnul dýku do zad japonských tradic. Vznikl snímek *Ninja přichází* a představil Franka Nera jako amerického veterána s ninjovským výcvikem (to není tak nepravděpodobné, spousta amerických vojáků se naučila na asijských základnách bojová umění), který na Filipínách bojuje s místním gangsterem. Zní to jednoduše, ale Franco Nero neměl žádný bojový výcvik a jeho filmový protivník Sho Kosugi na tom byl jen o málo lépe. Nero v hlavní roli navíc vypadal jako italský námořník, trousil banální hlášky („Ninja nezabíjí, ninja eliminuje!“) a poměrně dost se zasloužil o to, aby byl žánr ninjovských filmů do budoucna vždy brán trochu s nadsázkou.

Sho Kosugi se později proslavil jako kladný hrdina v sérii filmů *Ninja něco, kde něco byla číslovka, sloveso nebo vykřičník*. Jeho schopnosti se nezlepšovaly, scénáře se naopak zhoršovaly film od filmu, takže snímek *Ninja: Vymítač ďábla*, ve kterém se snaží coby slepý samuraj zabít ženu, kterou posedl duch jeho odvěkého protivníka, už můžeme označit za prvotřídní pulpovou komedii. S mečem v ruce a rouškou na hlavě prostě stačilo předvádět tanec svatého Víta nebo občas mrštit do davu vrhací hvězdu, aby lidé tleskali.

Až do roku 1985 vše vypadalo jen jako další nepodstatný béčkový trend. Jenže pak vznikl první Americký ninja. Michael Dudikoff jako chlapec vychovaný ninjou, který už jako dospělý voják znovu potkává svého učitele a musí zachránit dceru generála a zabránit zlým ninjům, aby pomohli místnímu gangsterovi. Starý známý scénář, ale s větším rozpočtem, pestrobarevnými ninjovskými obleky a mnoha gadgety. Dudikoff sice už trochu tancovat uměl a zvládl i pár triků s lopatou a kýblem, ale z dnešního pohledu film zachraňuje pouze roztomilá tupost dialogů a nostal-

1 Želví ninjové byli populární v animované, hrané i videoherní verzi. Ta hraná ale mohla uspět opravdu jen v divokých devadesátých letech.

2 Protivníci musí být barevně odlišeni. Kdo prohraje kámen-nůžky-papír, ten se musí obléct do pastelových barev.

gie upomínající na to, že ho hltala jedna generace malých kluků, kteří netušili, že ninjové modré, červené, žluté a kostkované obleky nenosí a rozhodně se jim do předloktí nevejde plamenomet. Ale byla to zábava a už kvůli tréninkovému kempu ninjů (který alespoň vycházel z reality, i když v ninjovských vesnicích na úpatí horských masivů Iga a Koga asi kovové prolézačky neměli) a neodolatelné poetice západního pojetí východních supermanů se vyplatí snímek vidět.

Série Americký ninja se dočkala celkem pěti dílů a nastavila charaktery hodných a zlých ninjů, jejich nadpřirozených dovedností (populární teleport s pomocí dýmovnice) a odvěkých svárů. Ninjovský archetyp, sestávající z katany, černého oděvu, vrhacích hvězd a schopnosti zmlátit libovolný počet protivníků a pak bez pomůcek, nebo dokonce jištění, vyšplhat do třetího patra, se na přelomu osmdesátých a devadesátých let stal oblíbenou berličkou mnoha filmařů. Absolutní plyšáky pak z ninjů udělala devadesátá léta a hlavní podíl na tom samozřejmě má komiks, animák a posléze i hraná série *Teenage Mutant Ninja Turtles* alias *Želvy nindža* (na této transkripci trval český distributor). Ninjové tak definitivně degradovali do pozice prodejního artiklu a zároveň se vyautovali z vážně pojatých akčních celovečeračků, do kterých se vrací už jen jako nostalgické talismany.

ARNOLD SCHWARZENEGGER

Největší filmová hvězda všech dob (fyzicky i doslova), ztělesnění amerického snu a chlápka, který nás i hluboko v důchodu baví, ať už je na plátně nebo na sociálních sítích.

HEREC

30. července 1947

Barbar Conan, Terminátor, Komando, Predátor, Poslední akční hrdina, Pravdivé lži, Likvidátor

- Guinnessova kniha rekordů Arnieho označila za nejlépe stavěného člověka na světě. Proto z něj v Terminátorech vyrábějí kopie jako na běžícím pásu!
- Příjmení Arnoldovy maminky za svobodna bylo Jadrný. Babička totiž pocházela z české části Rakouska-Uherska. Arnoldovi tak v žilách koluje trochu tuzemské krve.

1

3

2

Arnieho životopisy obvykle začínají v době, kdy ztepilý Rakušan z Thalu k snídani baštil činky, zapíjel je motorovým olejem a přikusoval k nim nárazníky z passatů. O jeho kulturistické kariéře i o podpůrných prostředcích pojednává množství dalších publikací. Jakkoli se Arnie k užívání steroidů přiznal, na jeho organismu to kupodivu velké škody nenapáchalo, ačkoli tehdejší bobule se mlely ze všeho možného. Na jeho statné postavě se podepsaly jen částečně, základem byla superhrdinská genetika a obrovské množství dřiny a rozpothybovaných tun železa (kulturistickou lovestory Železný Schwarzenegger by měl mít každý fanda nakoukanou lépe než trilogii Terminátor).

Přítom přezdívka „Rakouský dub“ vychází z Arnieho posilování s vlastní vahou. Dali mu ji Britové na jeho první anglické soutěži, kam přiletěl, aniž by uměl jazyk – pomocí napínání různých svalových partií, hlavně těch obličejových, se nakonec vyptal na cestu do haly, kde se závody pořádaly. Přezdívkou dostal podle charakteristicky klenutých zad, ale hlavně kvůli historce o tom, jak dělal na břehu řeky v Thalu shyby na větví místního staletého dubu. Ten strom tam určitě dodnes stojí.

Arnold ovšem v Thalu nezůstal. Coby plnoletý okamžitě utekl do Mnichova, kde dělal trenéra v posilovně, jejíž majitel mu pak přispěl na první výpravy po kulturistických soutěžích. Odtud už to byl jen krůček do Los Angeles. Schwarzenegger tam poctivě trénoval, makal jako pokrývač, ale taky si bokem přivydělával rozesláním nutričních zlepšováků vlastní výroby a vydělané peníze investoval do nemovitostí.

Na konci sedmdesátých let byl Arnie ve vyložené výhodné pozici. Jeho byznys s doplňky výživy se úspěšně rozjížděl a trofeje už neměl kam dávat. Všichni ho lákali do Hollywoodu, ale on nikam nespěchal, nemusel po nocích otročit v barech a garážích jako většina aspirujících herců. Místo toho si dostudoval vysokou a po tragickém omylu jménem Herkules v New Yorku, kde jako mlčenlivý obr jezdí na střese autobusu po Manhattanu, si další nabídky zatraceně pečlivě vybíral. Bylo mu ale jasné, že z té hromady rolí vikingů, starověkých válečníků a jiných kolohnátů musí vytáhnout tu nejlepší.

Až ohlédnutí po sedmatřiceti letech naznačuje, jak zásadním filmem byl Barbar Conan. Fandové knižní předlohy jsou sice dodnes vyplašení z toho, jak John Milius předlohu zprznil (knižní Conan je navzdory přízvisku barbar celkem inteligentní, ukecaný a vlastně i dost cynický), ale snímek se stal klasikou a etalonem filmů, v nichž ostří chlapíci víří vzduch ocelí, aby nechali všechny ležet bradou k zemi. A pokud se ta brada nachází pár desítek metrů od zbytku těla, tím lépe. Pro Arnolda to byla první velká role – ušitá na tělo, dobře zaplacená (dvě stě padesát tisíc dolarů) a navíc si mohl do filmu po-

Mr. OLYMPIA

Arnold dvakrát vyhrál soutěž Mr. Europe, čtyřikrát Mr. Universe a sedmkrát Mr. Olympia. Není důležité, která z těch soutěží je nejvýznamnější, stačí podotknout, že Arnold držel rekord v počtu titulů Mr. Olympia až do roku 1991 (jen dvěma lidem v historii se ho povedlo překonat) a dodnes je nejmladším (23 let) držitelem této trofeje.

zvat spoustu kamarádů, což byla taktika, kterou pak hojně využíval po celou kariéru.

Není mimochodem od věci porovnat zápletku conanovského filmu a Arnieho kariéru. Obojí se totiž až nápadně podobá – Conan vyrůstal v těžkých poměrech, pak soutěžil jako gladiátor, získal slávu a přízeň publika, ale na stará kolena se stal pánem svého království. Vyměňte gladiátorství za kulturistiku, slávu válečnou za slávu filmovou a s tím kralováním taky nejsme daleko od pravdy, že?

V roce 1983 Arnold Schwarzenegger konečně získal americké občanství, ale na cestě za americkým snem se teprve rozbíhal. Přijal zápornou roli v Terminátorovi, ale risk se mu vyplatil a následně mohl scénáře přehazovat vidlemi.

Cameronův hit mu doživotně přisoudil role dršňáků cedících mezi zuby jednoduché hlášky, ale jeho další postava – jedna z nejslavnějších – byla jasnou snahou o distanci od jednorozměrných charakterů. John Matrix byl milující otec, který bere únos své dcery vážně. V Komandu udělá VŠECHNO pro to, aby ji zachránil. Pokud to má znamenat, že zabije stovky lidí a srovná se zemí jeden malý diktátorský ostrůvek, udělá to. »

1 Conan skvěle zužitkoval nejen jeho muskulaturu, ale i těžko přeslechnutelný rakouský akcent.

2 Na image terminátora měl Arnie lví podíl, protože Cameronovi ohledně postavy neustále kecal do řemesla. Nakonec se ukázalo, že přesně ví, jak postavu v prvním i druhém díle uchopit.

3 Komando bylo definitivním přechodem k „chytřejším“ postavám. Arnie tu hraje hraje nejen mašinu na zabíjení, ale i milujícího a obětavého tátu.

» Důkazem prudkých změn, které akčním žánrem na přelomu osmdesátých a devadesátých let lomcovaly, je naspeedovaný vývoj Arnieho postav. Od divošského barbara (Barbar Conan) přešel k nemilosrdnému, ale přece jen myslícímu stroji (Terminátor), posléze k rolím takticky uvažujících vojáků (Komando, Predátor, Běžící muž), hláškujících ruských policistů (Rudé horko) a pokračoval k učenlivému stroji (Terminátor 2: Den zúčtování), tajemnému agentovi s lehkým otřesem mozku (Total Recall) a vše korunoval plnohodnotnou americkou variací Jamese Bonda, která si sama ze sebe stihne utahovat (Pravdivé lži).

To všechno zvládl za pouhých třináct let. Jako by se z pětiletého dítěte stal dospěle uvažující jedinec. Částečně je to dáno evolucí scénářů v daném žánru, částečně i Arnieho volbami a jeho tlakem na producenty. Jeho bezprostřední konkurence se v tomto ohledu vyvíjela podstatně pomaleji, ale na druhou stranu lépe vydělávala, protože na rozdíl od něj neodmítala sequely. Po tragickém Conanovi Ničiteli se Schwarzenegger nechtěl podruhé spálit. Přesvědčil ho až Cameron, když mu prozradil, co pro něj chystá v Terminátorovi 2: Den zúčtování. Snímek oba vystřelil do pozice absolutních králů hollywoodského mainstreamu. Arnold si mohl diktovat pohádkové honoráře a vybírat si nikoli role, ale rovnou scénaristy, kteří pro něj roli napíší tak, jako když si necháváte ušít na míru značkový oblek.

Na začátku devadesátých let Arnie a Sly zakopali předstíranou válečnou sekeru, aby spolu s Brucem

RIVALOVÉ

Arnieho přátelská řevnivost se Sylvesterem Stallonem trvá od roku 1976, kdy se oba sešli na Zlatých glóbech – Arnie se soškou za největší nový talent, Sly se soškou za prvního Rockyho.

Dva sympatáci u jednoho stolu, ale naoko nesmiřitelní rivalové o dekádu později, kdy Schwarzenegger Komandem reagoval na Ramba II a mnohdy našťvaně sledoval tržby Stallonových dvojek, trojek nebo čtyřek. Koncem osmdesátých let ale ze vzájemné rivality profitovali oba – pokud dostal jeden z nich vysoký honorář, mohl ho ten druhý vyžadovat taky.

Willisem rozjeli hvězdný restaurační řetězec Planet Hollywood. Při vzájemném přeměřování eg a bicepsů si tak nějak nevšimli, že zlatá éra pekáčů buchet končí a stříbrné plátno brzy zaplaví nová generace anorektických hrdinů. Naštěstí se z toho časem oklepali a dodnes jsou nejen úspěšní a fanoušky milovaní, ale i kámoši jak hrom.

Už na základní škole Arnold spolužáky bavil historkami o tom, že až vyroste, bude z něj největší kulturista všech dob, přestěhuje se do Ameriky, stane se

Plán útěku byl historicky prvním filmem, ve kterém se Arnie a Sly objevili bok po boku v plnohodnotných rolích.

1 V *Postradatelných* si Arnie pro sebe urval nejlepší hlášky i zbraně. Objevuje se však pouze sporadicky.

2 Kráska versus zvíře - ve třetím *Terminátorovi* stojí Arnold proti „křehké“ Kristanně Loken. A několikrát dostane pořádnou nakládačku.

3 *Komando* je reakcí na druhého Ramba. Proto má Arnie tak přerostlý nůž.

z něj filmová hvězda jako z jeho idola Steva Reevea a nakonec se přiřzení do rodiny Kennedyových a stane se z něj prezident zeměkoule. Nevyšlo mu to až na ten poslední drobný detail. Překážkou k prezidentování v USA nebyl ani tak jeho nepřeslechnutelný akcent, který si pečlivě udržuje i po padesáti letech na stříbrném plátně, jako spíš to, že podle ústavy Spojených států musí být kandidát rodilý Američan.

Stallone si z toho v *Demolition Manovi* a *Expendedables: Postradatelní* utahuje, ale ve skutečnosti Schwarzeneggerovi fandil a podporoval ho v jeho snaze stát se guvernérem Kalifornie. Jako nejoblíbenější hollywoodská hvězda své doby měl cestičku do úřadu umetenou a politická kariéra mu pomohla překlenout časy, kdy svalovci v kinech definitivně ustupovali ze slávy. Schylovalo se k tomu už v druhé polovině devadesátek, ale Arnold s pomocí schopného agenta vyždímal z hollywoodských kasíček maximum. Nikdo jiný nenatočil čtyři propadávky (finanční i kritické) za sebou, aniž by to zanechalo stopy na jeho honoráři. Naštval sice většinu svých fanoušků, ale *Batman a Robin*, *Konec světa*, *Šes-*

tý den a *Protiúder* mu vynesly bezmála sto milionů dolarů. Na dřevo.

Aby oddálil blížící se pád, kývnul na *Terminátora 3: Vzpoury strojů* i bez účasti Camerona. Ten mu ostatně během přátelské debaty poradil, aby do toho šel a pořádně studio oškubal. Stalo se – Arnold si poručil rekordních třicet milionů dolarů.

Po jeho odchodu z politiky už to taková hitparáda není a mnozí Schwarzeneggerovi fandové by byli vůbec nejradši, kdyby se už jen věnoval komentování politiky, hraní golfu a pořádání vlastního kulturního festivalu. Jenže on je jako žralok – kdyby se zastavil, jednoduše umře. Proto se po solidní *Konečně* (jak příznačný název) vrací znovu a znovu jako terminátor, případně zkouší napínat kromě bicepsů i mimické svaly v dramatičtějších rolích (*Maggie*, *Cesta bez návratu*). Bez ohledu na počet propadáků zůstává v očích milionů filmových fandů pořád tou největší filmovou hvězdou všech dob. A dost pravděpodobně jí zůstane nadosmrti, bez ohledu na jeho další angažmá u filmu nebo v politice. Žijící legenda. Nic více, nic méně.

AUTO – NEJLEPŠÍ PŘÍTEL AKČNÍHO HRDINY

ASTON MARTIN DB5 (Goldfinger)

První bondovské auto narvané po strop gadgety se stalo jakýmsi symbolem celé série. Užil si ho nejen Sean Connery, ale vrátilo se i k Danielu Craigovi. Jeho elegance nestárne a některé vychytávky (katapult v sedadle spolujezdce) bychom občas v autě ocenili všichni. Tvůrci bondovek se k těmto udělátkům vrací dodnes. A nejen oni.

LOTUS ESPRIT (Agent, který mne miloval)

Dosud nepřekonaný vrchol bondovských hrátek s auty. Obožřivelný Lotus měnící se v ponorku je samozřejmě pouhou filmovou iluzí, ale právě proto ho žádný z novějších bondovských automobilů nedokáže trumfnout. Roger Moore měl tehdy kromě povolení zabíjet i povolení bavit a tahle fantasmagorie budiž jedním z mnoha důsledků.

CHEVROLET CAMARO (Transformers)

Koncern General Motors na účasti v Bayových Transformers neuvěřitelně vydělal. Chevrolet Camaro se dokonce na chvilku dostal v prodeji i přes odvěkého rivala – Ford Mustang – a to navzdory faktu, že žádný ze sériově vyráběných Chevroletů se v roztomilého Bumblebeeho proměnit nedovede.

DELOREAN DMG-12 (Návrat do budoucnosti)

Nepřekonatelný stroj času, který dokazuje, že auta ve filmech milujeme hlavně jako symboly. DeLorean byl v době uvedení na trh nemotorným vozem, který díru do světa neudělal. Jako filmová ikona je ovšem nesmrtelný a všichni si ho asociují s úspěšnou sérií, která bezchybně mísí sci-fi, akci a komedii.

DODGE CHARGER (Rychle a zběsile)

Svalnatá kára pro svalnatého hrdinu. Vin Diesel si už v prvním dílu nadělil auto, které ho dokonale vystihuje. Oldschool s patřičným tuningem, upnutou černou karoserií a nenapodobitelným bručákem. Není divu, že se k téhle „vykopávce“ Dominic Toretto několikrát vrátil. Stará láska nerezaví.

Jeho parťák? Jeho bouchačka? Jeho pes? Ale ne, k vítězství nad desperáty potřebujete v první řadě hodně rychlé gummy. Tady je přehled těch vůbec nejslavnějších aut z akčních filmů.

PEUGEOT 406 (Taxi)

Do premiéry Taxi byl „pažout“ 406 jen obyčejným sedanem, kterých jste na silnicích viděli stovky. Zásahem tuningové kouzelné hůlky a filmové magie se z něj stal idol všech mládežníků a celebrita dostupná i smrtelníkům. Lowbudgetová superstar francouzské výroby zároveň na pár let udělala hrdiny ze všech taxikářů. Možná i proto těm pražským turistě pořád bezmezně důvěřují.

FORD FALCON XB GT (Šílený Max)

Protinožci posadili svého hrdinu do monstra postaveného z několika různých aut a stvořili osmiválcovou legendu, po které se dodnes mohou fandové utlouct. A nevádí jim ani to, že si ji z ojetin a náhradních dílů musejí sami zbastlit přesně ve stylu šíleného Maxe, protože Ford v Austrálii nikdy podobné auto oficiálně neprodával.

PONTIAC FIREBIRD (Polda a bandita)

Firebird byl vždycky ve stínu svých konkurentů Mustanga a Camara, ale po premiéře buranské filmové bible, pohodové akční komedie Polda a bandita, najednou jeho prodejce vystřelily do nebes. Každý sígr z venkova ho chtěl, aby se mohl kochat pohledem na policejní majáky ve zpětném zrcátku.

BATMOBIL (Batman)

Neogotická placka od Tima Burtona, nebo vojenská utilitárnost od Chrise Nolana? Ať už fandíte jednomu, či druhému, faktem zůstává, že Batmobil si v autosalonech nekoupíte. Právě nedosažitelná filmová auta však často v divácích zanechávají nehlubší dojmy. Superhrdina stavějící si vlastní gadgety prostě musí mít něco extra.

MINI COOPER (Italian Job)

Malej, ale šikovnej na čtyřech kolech. Už před padesáti lety bylo jasné, že není třeba mít svaly, pokud dokážete vyřešit problém tím správným nástrojem. A při honičce ucpanou italskou metropolí trumfne malé auto s motorem ze sekačky klidně i Ferrari. Dlouholetá obliba značky MINI má své kořeny právě tady.

1

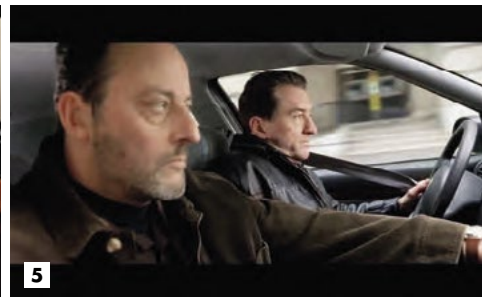
2

3

4

5

AUTOMOBILOVÉ HONIČKY

Rychle a zběsile, tak se to v akčním žánru sluší a patří. A jelikož vlaky TGV se těžko unášejí a stíhačky se prodraží, je pro tvůrce akčních filmů nejnazší pořádně rozřívovat motory aut. Divák to ocení, zvláště když nejde o Martina Tomsu a jeho zánovní Škodu Felicii.

Je to jednoduchá násobilka – správný akční film musí obsahovat přestřelku, rvačku a honičku. Dřív se hrdinové honili po svých nebo koňmo, ale s nástupem dědečka automobilu to začali mít kovbojové a jejich čtyřnozí parťáci spočítané. Přestřelky, rvačky a honičky jsou kostrou žánru i proto, že je lze relativně snadno naplánovat a natočit. Auta jsou navíc lákavá pro samotné režiséry, protože si mohou v rámci přípravy choreografie hrát s angličáky, porušovat fyzikální zákony, a přitom neutratit z rozpočtu ani cent, protože automobilky rády velkým blockbusterům poskytnou trochu toho svého železa na zničení.

Rozkvět podobných zaplacených reklam na čtyři kola nastal s bondovkami a Bullittovým případem, i když v těchto filmech si ještě museli filmaři svoje hračky zasponzorovat. Až později automobilky ob-

jevily vztah mezi produciováním se po stříbrném plátně a zvýšením prodejů. Bullittův případ pak odstartoval praxi honiček natáčených v terénu, nikoli ve studiu se zadní projekcí. Ačkoli se záběry z interiérů dodnes točí v teple ateliéru s pomocí zeleného pozadí, všechno ostatní stojí na špičkové souhře kaskadérů, kvilejících kolech, rychlých rukou na volantu a animální přitažlivosti ocelových ořů puštěných ze řetězu. Čím méně zábavy si díky zákonům můžeme užít na silnicích, tím více jí chceme vidět na stříbrném plátně. I proto rychlá sexy auta jezdící bokem, rozrážející nejrůznější překážky a přitahující bouračky i exploze nikdy nevyjdou z módy.

V našem přehledu vám určitě bude spousta honiček chybět. Soustředili jsme se na období, kdy se tenhle žánr rozvíjel a vzkvétal, tedy od šedesá-

BULLITTŮV PŘÍPAD

V roce 1968 se automobilové honičky začaly dělit na „před Bullittem“ a „po Bullittovi“. Ikonická auta, polovina San Franciska na hraní a charismatický Steve McQueen, který tu posedlost rychlými auty vůbec nemusel hrát. Svižnějších honiček jsme od té doby viděli tucty, ale měl někdo větší grády a hezčí bourák? Nemyslíme si. **2**

FRANCOUZSKÁ SPOJKA

Producent Bullittova případu stál i u dalších legendárních honiček. V oscarové kriminálce Francouzská spojka honí Gene Hackman nadzemku, což přináší do hry hodně taktizování a střetů s civilisty. Kamera zavěšená proklatě nízko na přední kapotě a divák netušící, kdo bude v cíli první, to všechno skvěle funguje dodnes. **3**

BRATŘI BLUESOVI

Komedie, která vznikla na základě skeče ze Saturday Night Live. Finální automobilová honička je dodnes etalonem dovádění s policií. Bratři Bluesovi při něm zlikvidovali přes 70 aut a projeli několika domy. Něco podobného už dneska zvládá jen videoherní Grand Theft Auto.

tých let do současnosti. Vybrali jsme opravdu jen ty automobilové honičky, ve kterých jde někdo někomu po krku a bere to setsakra osobně. Jsou tu filmy, na které se vzpomíná především kvůli pálení gum a nikoli kvůli schopnosti aut transformovat se v obří roboty nebo vyhrát nějaký velký či malý závod podle předem dohodnutých pravidel. A taky jsou tu víceméně hlavně americké nebo anglicky mluvené snímky. To znamená diskvalifikaci pro pár povedených francouzských filmů v čele s Taxi, všemi Četníky, slavným Fantomasem a několika belmondovkami, legendární Jestli se rozzlobíme, budeme zlí z Itálie nebo ostrovní kinematografii, která sice jezdí vlevo, ale umí s auty opravdu hodně. Nemusíte se ale bát, minimálně jednu bondovku jsme zmínili.

TERMINÁTOR 2: DEN ZÚČTOVÁNÍ

V pokračování Terminátora se honí stroje od začátku do konce, ale nezastavitelný T-1000 v kamionu, dorážející na motorku Johna Connora ve vyschlém a uzoučkém betonovém korytu, platí díky dynamickému nasnímání a dechberoucím kaskadérským výkonům za učebnicovou ukázkou, jak z jednoduchého střetu vymáčknout maximum.

ZLATÉ OKO

Film, ve kterém je honiček nepočítaně, ale s přehledem vládne ta, v níž dá Pierce Brosnan za vyučenou nejen policejním žigulíkům, ale i celé ruské metropoli. A to prosím výjimečně bez všemocných gadgetů od legendárního Q. Kdo by totiž potřeboval zbytečné hračky, když osedlá nezastavitelný tank. To je na něj pak každý policejní maják krátký. **5**

RONIN

Francouzské filmy tu nemáme, ale americký Ronin si při honičce Paříži půjčuje veškeré jejich know-how. Na autech tu vlastně nezáleží, důležitý je talent řidičů a jejich ochota vřhat se do protisměru a do vyložené sebevražedných situací. Neuvěřitelná práce kaskadérů a řidičů. Napínák od začátku do konce. **5**

BOURNŮV MÝTUS

Čert vem product placement, v rukou Jasona Bournea se ve zbraň promění i ojetý taxík, kterému se Matt Damon nebojí naložit. Ve Zlatém oku se boural Petrohrad, tady dostává za vyučenou rovnou Moskva. **4**

ŠÍLENÝ MAX: ZBĚSILÁ CESTA

Celá série je protkaná honičkami a nejnovější čtyřka je už v podstatě jedinou honičkou od začátku do konce. Epicky vyplávanou, neuvěřitelně nasnímanou a dokonale prodanou. Australani už zase otočili žánr vzhůru nohama a my jim za to tleskáme.

BABY DRIVER

Muzikál na čtyřech kolech? Žánrový experiment Edgara Wrighta není pro každého, ale honičkovou ekvilibristiku mu upřít nelze. Takhle to vypadá, když cituje žánrové klasiky talent, který dokonale cítí rytmus a umí sestavit dokonalý soundtrackový playlist. **1**

„Nikdo tě nemá rád. Všichni tě nenáviděj. Posereš to. Usměj se, čuráku.“

Poslední skaut

BARBAR CONAN

Ve své době vlašně přijatá drsná fantasy je dnes i díky Arnoldovi v nadživotní roli považována za krále specifického subžánru. Samotný film se přitom klusal na svět poměrně složitě.

FILM

ROK: 1982 **REŽIE:** John Milius
HRAJÍ: Arnold Schwarzenegger, James Earl Jones, Sandahl Bergman, Max von Sydow

První Barbar Conan je jeden z největších oříšků kinematografie vůbec. Někteří jeho výjimečné postavení v rámci fantasy připisují tomu, že stojí daleko od klasik z šuplíku „meče a sandály“, které často ve zlaté éře Hollywoodu adaptovaly více či méně skutečné historické události (sem vlastně spadá

i Scottův Gladiátor), a zároveň daleko i od pohádkových spektaklů à la série Pán prstenů. Barbar Conan je prostě Barbar Conan a vlastně se nepodobá ani tištěné předloze, protože záměrem bylo prodat divákům fantastickou pohádku, nikoli věrnou adaptaci původních příběhů. Ostatně za vznik filmové verze mohl hlavně úspěch Hvězdných válek v roce 1977 a conanovských komiksových adaptací od Marvelu.

Ano, Barbar Conan je vlastně marvelovka, natáčená ve Španělsku pod taktovkou scenáristy Drsného Harryho. Právě John Milius stál za rozhodnutím vzít scénář Olivera Stonea a v zásadě ho jen volně interpretovat. Možná si uvědomil, že má před sebou rakouského kulturistu, který sotva umí anglicky, švédskou tanečnici a havajského surfaře, což je tým, ze kterého lze udělat herce jen tak, že jejich počínání nasnímate v duchu přírodovědného dokumentu. Ve skutečnosti jde spíš o famózní videoklip ve španělských kulisách, plný napjatých svalů, přerostlých mečů a spousty krve a poptivých mechatronických efektů.

Oscaroví herci ve vedlejších rolích jsou tu spíš na okrasu, ale hadího Tulsu v podání Jamese Earla Jonese z hlavy divák nedostane. Pláží se vstříc svému osudu stejně rozvážně jako film samotný ke svému konci. Barbar Conan je po letech hlavně podkresem k epickému soundtracku Basila Poledourise. Většinou to bývá naopak, ale právě díky hudbě ožil fantasy svět, který tehdy neměl obdoby. Univerzální motivy, včetně ústředního tajemství oceli, vystupují z prostého příběhu stejně výrazně jako Arnieho svaly z úsporného kostýmu. Odborná kritika tehdy kouzlo Barbara Conana neocenila, ale bylo to právě Miliusovo zjednodušené uchopení, díky němuž snímek dodnes sedí na trůnu svého vlastního království a obouručákem utne hlavu každému, kdo se pokusí na jeho dědictví být jen pomyslet.

„Miluju vůni napalmu po ránu. Voni jako vítězství.“

Apokalypsa

VE STOPÁCH

BARBARA CONANA

Variace na slavnou akční fantasy ukázaly, že divákům nestačí jen polonahý svalovec s mečem. Kdo neměl charisma, ten většinou pohořel.

PÁN ŠELEM (1982)

Dobrodružná fantasy s knižní předlohou z roku 1959 vznikla ve stejném roce jako Barbar Conan a do kin dorazila o pouhé tři měsíce později. Vyloženě o kopírku tedy v tomto případě nejde, i když tvůrci doufali, že se svezou na rozbíhající se fantasy vlně. Hlavní hrdina Dar se vydává zabít mocného čaroděje a spoléhá nejen na meč a svoje svaly, ale i na schopnost mluvit telepaticky se zvířaty. A je to překvapivě dobré.

RUDÁ SONJA (1985)

Rudá Sonja je v původních komiksech Conanovi velmi podobná. Její filmová verze utrpěla tím, že představitelka Brigitte Nielsen nejenže neuměla hrát, ale i v bojových scénách působila směšně a prkenně.

A výsledku nepomohl ani znužený Arnold Schwarzenegger ve vedlejší roli. Společné natáčení si údajně oba herci velmi důvěrně užili, to ovšem nemělo vliv na zájem diváků, ti film v kinech totálně ignorovali.

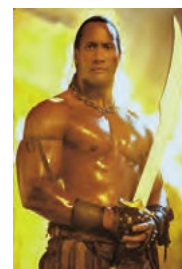
BARBAŘI (1987)

Co je lepší než jeden svalnatý barbar? Dva svalnatí barbaři! Dvojčata se zálibou v kulturistice Peter Paul a David Paul se pokusili natočit v Itálii klasickou conanovku. I tady byl barbarský svět, tyranský diktátor, magie a monstra. Bohužel měli podstatně menší rozpočet a především se ukázalo, že ačkoli Arnold Schwarzenegger neumí moc hrát, jeho přirozeně obrovské charisma tento nedostatek dokáže spolehlivě zakrýt.

KULL DOBYVATEL (1997)

Další hrdina z pera Roberta E. Howarda se na plátna kin dostal trochu kuriózně. Kevin Sorbo doufal, že se mu povede utéct ze seriálového Herkula k velkým filmům, a do klína mu spadnul scénář upečený pro třetího Conana, který měl bojovat s děsivou čarodějkou o svoje království. Arnold Schwarzenegger však roli odmítl, takže se scénář přepsal pro Kulla a Sorba. Kapitální chyba.

KRÁL ŠKORPIÓN (2002)

Dnes je Dwayne Johnson asi největší akční hvězdou. Do povědomí diváků pronikl v roce 2002, kdy jeho záporák z dobrodružné Mumie se vrací dostal vlastní film a světu se představil Král Škorpión. Režisér Chuck Russell ho pojal jako klasickou conanovku. Charismatický svalovec a bojovník v hlavní roli, armáda nepřátel a divoký nehostinný svět. Násilí střídal humor, výsledkem ale byla ucházející dobrodružná podivná.

BLADE

Jedna z komiksovek, která předběhla dobu a slavila úspěch dokonce před Spider-Manem nebo X-Meny. Akce, upíří a Wesley Snipes. To byl jasný recept na povedené akční béčko.

FILM

ROK: 1998 **REŽIE:** Stephen Norrington
HRAJÍ: Wesley Snipes, Stephen Dorff, Kris Kristofferson, N'Bushe Wright, Donald Logue

Ti největší drsníci nosí sluneční brýle i vevnitř nebo dokonce v noci.

Než se z Wesleyho Snipesa stal neplatič daní, což mu zajistilo nepříjemně dlouhý pobyt za mřížemi a definitivní ústup ze slávy, byl docela velkou filmovou hvězdou. A velké hvězdy občas dostanou chuť věnovat se i produkci a točit přesně takové filmy, jaké samy chtějí. U Snipesa tohle období přišlo v roce 1998, kdy se jako nadšený fanoušek hongkongských akčňáků rozhodl zkusit jejich poetiku přenést do Hollywoodu. Pod jeho dohledem vznikl skvělý a neprávem zapadlý Big

Hit s Markem Wahlbergem. A pak – a to především – komiksový Blade.

Příběh lovce upírů, který je napůl člověkem a napůl milovníkem lidské krve, pochází ze stránek marvelovských komiksů. Snipes se v devadesátých letech pokoušel ulovit komiksovou roli a dlouho se zajímal i o možnost adaptace Black Panthera, ale nakonec skočil po Bladeovi. Po neúspěchu Batmana a Robina to filmové komiksy neměly v kinech zrovna jednoduché, takže nikoho moc nezervovalo, že Blade nepatří mezi nejslavnější hrdiny – podstatnější bylo, že se v hlavní roli objevil Wesley Snipes, za kameru se postavil talentovaný Stephen Norrington a tvůrci měli jasnou vizi. A že ty hongkongské trháky měli Snipes a jeho parta opravdu dobře nastudované.

Obsadit Jeta Li do hlavní záporné role se sice nakonec nepovedlo, ale v samotných akčních scénách je inspirace asijskou školou jasně patrná. Výsledkem je akce dravější, dynamičtější a taky krvavější, než bývalo v té době zvykem. Solidní trikové podání se propojuje s velkou kinetickou energií, moderním elektronickým soundtrackem a vizuální živelností. Bloodshed revisited.

Stylizace neměla hranice. Protivníci po každé ráně odletěli několik metrů daleko, během souboje dokázali hrdinové po odrazu od stěn skoro létat a právě tady se objevil první opravdový bullet time, když se šéf zlých upírů

Deacon Frost ve zpomaleném záběru vyhnul letící kulce. Diváci v západním světě něco podobného viděli poprvé. Hongkongský styl akce proslavil až o rok později Matrix, který tohle všechno zpracoval ještě trochu lépe. Filmová historie by však na tohoto lovce upírů zapomínat neměla.

„Představ si budoucnost, Chainsí. Už ji neuvidíš.“

Studený jako kámen

BLAXPLOITATION FILMY

Hollywood tak dlouho přehlížel černošské publikum i černošské tvůrce, až si v sedmdesátých letech začali točit svoje vlastní filmy.

O blaxploitation slyšela většina českých diváků až na konci devadesátých let, kdy Quentin Tarantino natočil film Jackie Brown, jímž chtěl tomuhle žánru složit poctu. Blaxploitation má ale kořeny v sedmdesátých letech a jde o poměrně levné a běčkové kriminálky a akčňáky, které spojovala jedna věc – hlavní hrdinové byli Afroameričané. Ačkoli se na žánr koukalo skrz prsty, protože často glorifikoval zločin a násilí, černošská komunita filmy obvykle milovala. Jednoduše kvůli tomu, že do té doby byli její příslušníci maximálně pomocníky hlavních (bílých) hrdinů, častěji ovšem zloduší, sidekickové, kteří měli na starost humor, nebo se na plátně stávali obětmi. Teď mohli být poprvé za hrdiny. A taky za pořádné drsňáky.

Nejslavnějšímu Detektivu Shaftovi věnujeme vlastní kapitolu, ale samozřejmě nebyl sám. Pam Grier se v Coffy postavila mafii a s pomocí svého sex appealu likvidovala jednoho gangstera za druhým. Na své přednosti spoléhala i ve Foxy Brownové, když šla po krku vrahům zodpovědným za smrt jejího přítele. Muzikant Isaac Hayes se v Tiráku Turnerovi proměnil v lovce zločinců, na jehož hlavu vypíše odměnu šéfka podsvětí, a Jim Kelly pro změnu spoléhá na bojová umění, i když působil trochu svérázně. Hvězdami se stali i bývalí hráči amerického fotbalu Fred Williamson nebo Jim Brown, protože odpovídali žádanému typu „velký, charismatický, cool a zatraceně drsný týpek“. Že neuměli hrát, to cílovce moc nevadilo.

Kromě akčních filmů vznikaly i horory, westerny nebo komedie, nejvíc úspěchů však slavily třaskavé žánry. Blaxploitation ale už na konci sedmdesátých let začal docházet dech. Především proto, že pro

Černošským drsňákům padaly ženy k nohám víc než Bondovi. I v parodii Černej Dynamit.

černošské herce přestával být problém uspět v Hollywoodu a dostat se k lepším rolím. Přesto se čas od času na tyhle braky pokouší někdo navázat. Ať už vážně, jako třeba v roce 1988 Carl Weathers s běčkem Action Jackson, nebo nevázně. V roce 2009 složil poctu příběhům s neohroženými černošskými mláčičkami Michael Jai White v komedii Černej Dynamit a byl to hit. O poznání méně se pak povedl remake gangsterky Superfly, akční Hrdá Mary nebo návrat už zmíněného Shafta pod názvem Drsný Shaft. A nejen proto, že doba už podobným filmům nepřeje, v těch sedmdesátých letech to prostě celé bylo tak nějak víc od srdíčka.

BOJOVÉ TECHNIKY A STYLY

Bitky na stříbrném plátně většinou spadají pod obecný termín film-fu, ale nenechte se mýlit. Všechno to čechrání vzduchu má svoje zákonitosti a lze ho spolehlivě zařadit do sofistikovaných přihrádek.

Rvačky jsou kořením každého správného akčňáku, protože jakmile hrdina odhodí bouchačku nebo nůž, stává se duel onou čistou esencí poměrování sil – komorním návratem do jednodušších časů, kdy se věci řešily po chlapsku. A kdo vyhrál, byl šéfm smečky. Minimálně do chvíle, než ho vyzval někdo další. Tuhle animální podstatu v sobě mají bitky dodnes. A když je hrdina oproti řadovým pěšákům příliš napolisovaný, jednoduše se jich na něj pošle třeba pět, deset nebo dvacet. Až v dalším „levelu“ narazí na pravou nebo levou ruku hlavního bossa a nakonec

i na hrozbu z největších. Tohle schéma čistokrevných akčních filmů převzaly i počítačové hry, stejně jako obě média nakonec adaptovala například turnajový systém, v němž je potřeba protáhnout hlavního hrdinu nějakou výzvou a naservírovat mu v krátké stopáži co nejvíc různorodých protivníků.

Vraťme se ale na začátek. Především je potřeba si ujasnit, že filmová bojová umění jsou ve filmech hlavně pro parádu. Choreografie se vymýšlí tak, aby se na ni hezky koukalo, nikoli aby byla co neefektivnější. Ideální je samozřejmě trefit něco mezi a do-

cílit dojmu, že hrdina dokáže vybilít hospodu nebo získat titul velmistra bojových umění, ale zároveň neláme protivníky jako sirky a scéna má pořád tu správnou dramaturgii. V dřevních dobách západní kinematografie se spoléhalo hlavně na kordy a kolty. Občas o ně hrdinové přišli a pak došlo na klasickou hospodskou bitku, v níž se uplatnil převážně tradiční box, výjimečně pak prvky řecko-římského zápasu. Z druhé světové války si pak Američané domů přivezli základy juda a karate, z korejské zase taekwondo a hapkido. Do Hollywoodu ale bojová umění musel přivést až Bruce Lee. V jeho filmech se poprvé kopal o často i vysoko nad pas.

Po veleúspěchu jeho dračích filmů se na stříbrná plátna začali dostávat i bílí mistři. Chuck Norris skóroval s karate, Steven Seagal nabídl unikátní aikido, ale nejvíc publikum uhranul Jean-Claude Van Damme s kickboxem. Právě jeho dynamické a ladné otočky se staly mustrem pro zbytek osmdesátých a začátek devadesátých let. Kickbox vlastně západním hrdinům vydržel až do Matrixu, zatímco Jackie Chan a Jet Li na Východě jeli víceméně filmové kung-fu opepřené akrobacií.

Matrix do značné míry přepsal pravidla západních bitek a chvilku se dráty používaly úplně všude. Tygr a Drak nebo Hrdina, typičtí zástupci čínských wuxia filmů, dokonce prezentovaly superhrdiny, pardon mistry bojových umění, jak skáčí ve vzduchu po neviditelných obláčkách. To už byla na Hollywood silná káva, ale přerod od hospodského máchání svalnatýma rukama k dynamičtějším bitkám s kopy a přehozy byl definitivní.

Pohledné, ale spíš nefunkční otočky a akrobatické kejkle zůstávají doménou superhrdinských filmů, běžné akčňáky dnes spoléhají spíš na techniky se základem v armádním výcviku a v posledních letech hlavně MMA. Boj na zemi, různé páky a kombinace ju-jitsu přiblížily bitky realitě, cílící na rychlé a účinné zneškodnění protivníka.

Z konkrétních technik, jež jsou většinou doménou klasických kung-fu filmů a dnes působí vyloženě exoticky, jsme vybrali ty nejslavnější, na něž narazíte v mnoha filmech, ale v nemnoha hospodách.

ZVÍŘECÍ STYL

Součástí nepřeborného množství kung-fu filmů i bojových umění. Hrdinův styl napodobuje tygra, hada, orla a další predátory. V šedesátých a sedmdesátých letech byly velmi oblíbené především vzájemné souboje zvířecích technik.

OPILÝ BOX

Jackie Chan si opilým stylem nedělal jen srandu z tradičních zvířecích stylů. Tahle technika existuje i v reálu jako jeden ze stylů (Osm opilých bohů) bojového umění Hung Gar, ačkoli jeho filmová verze jej zcela zastínila a trumfla.

ŽELEZNÁ KOŠILE

Další technika pocházející z tradičních čínských bojových umění, která spočívá v tréninku a zocelení těla do té míry, aby bylo odolné vůči protivníkovým úderům. Ve filmech často tajný trumf záporáků, na který musí najít hrdina ten správný chvat.

JIŽNÍ PĚST (SHAOLIN)

Mnichové z kláštera Shaolin jsou známi nejen svým oblečením, ale i specificky rozevlátým stylem, který osciluje mezi bitkou a tanečním číslem. To je společné všem stylům bojových umění z jižní Číny, proto onen generický název Jižní pěst.

KOP BEZE STÍNU

Hlavní trademark lidového hrdiny Wonga Fei-Hunga. Ve filmech se často prezentuje jako efektní několikanásobný kop bez kontaktu nohy se zemí. Ve skutečnosti však šlo o jeden jediný rychlý a nečekaný kop bez sebemenšího pohybu rameny.

DIM-MAK

Slavný úder smrti, který v západní kinematografii proslavil například Krvavý sport nebo Kill Bill 2 (a dokonale ho zesměšnil Muži, co zírají na kozy). Protivníkovi po jedné ráně nabitě čchi explodují vnitřní orgány. Hned, nebo s mírným zpožděním. Lze použít i k efektní likvidaci cihel.

ONE-INCH PUNCH

Jedna z cirkusovějších technik Bruce Lee, tak trochu podobná dim-maku. Vychází z Wing Chun, toho pravého, které je založeno na krátkých (one-inch = vzdálenost jednoho palce), ale zničujících úderech.